

ÜLEILMNE MAJANDUS 2005. AASTAL

Üleilmne majandusaktiivsus püsis 2005. aastal trendipärasel tasemel ning ligilähedaselt sama kiire majanduskasvu jätkumist oodatakse ka lähitulevikuks. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul kasvas 2005. aastal arenenud riikide koguprodukt 2,7% (2004. aastal 3,3%; vt tabel 1)¹. 2006. aastaks prognoositakse kasvutempo kiirenemist 2,9%ni.

Piirkonniti oli 2005. aastal majanduskasv suhteliselt erinev. See püsis endiselt kõrgeim Aasia arenevates tööstusriikides. Hiina 2005. aasta majanduskasv oli 9,9% ning koos eelnevate aastate majanduskasvu korrigeeritud andmetega tõusis Hiina SKP kogumahult maailma kuuendaks majanduspiirkonnaks. Arenenud riikidest alanes majanduskasvu tempo aasta jooksul veidi USAs (aastakasv 3,5%), kuid jäi siiski euroala ja Jaapani omast kiiremaks. Euroala majanduskasv 2005. aastal oli 1,3% ja Jaapani majanduskasv 2,8%. Võrreldes aasta alguses prognoosituga² oli tegelik majanduskasv USAs oodatust 0,1 protsendipunkti ja euroalal 0,4 protsendipunkti võrra nõrgem ning Jaapanis 1,7 protsendipunkti võrra kõrgem.

2005. aastal avaldas üleilmsele majanduskasvule tugevat mõju väga muutlikuna püsinud ja mitmel korral ajaloolistele kõrgetasemetele tõusnud naftahind (hind tõusis aasta alguse 40–45 dollari vahemikust augusti lõpus üle 65 dollari barrelist, langedes aasta lõpuks tagasi 55–60 dollari vahemikku). Olulisteks mõjuteguriteks olid ka suured ja püsivad tasakaalustamatused mitmetes majanduspiirkondades (eelkõige jätkuvalt suurenev USA jooksevkonto puudujääk) ning rahapoliitika normaliseerimisprotsess USAs, euroalal, Kanadas, Rootsis, Norras jt arenenud riikides. III kvartalis kiirenes suuremates majanduspiirkondades hinnakasv – peamiselt naftahinna tõusu tõttu. Aasta lõpus langes inflatsioonitempo taas. Mitmetes piirkondades kiirenes kinnisvara hinnakasv viimaste aastate kõrgetasemetele; sama täheldati ka mitme väärismetalli (nt kuld, hõbe) hindade puhul. Tööturu statistika järgi alanes tööpuudus kõikides suuremates majanduspiirkondades.

Tabel 1. Arenenud riikide majandusnäitajad

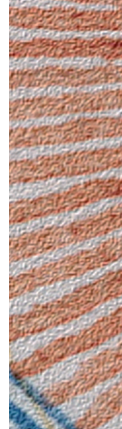
	SKP kasv (%)		THI aasta keskmine kasv (%)		Töötuse aasta keskmine tase (%)		Riigieelarve üle- või puudujääk (% SKP suhtes)		Jooksevkonto saldo (% SKP suhtes)	
	2004	2005*	2004	2005*	2004	2005*	2004	2005*	2004	2005*
Maailm	5,3	4,8								
Arenenud riigid	3,3	2,7								
Ameerika Ühendriigid	4,2	3,5	2,7	3,4	5,5	5,1	-4,7	-4,1	-5,7	-6,4
Jaapan	2,3	2,7		-0,3	4,7	4,4	-6,6	-5,8	3,8	3,6
Euroala	2,1	1,3	2,1	2,2	8,8	8,5	-2,7	-2,5	0,8	0,2
Saksamaa	1,6	0,9	1,8	1,9	9,2	9,1	-3,7	-3,5	3,8	4,6
Prantsusmaa	2,1	1,5	2,3	1,9	9,5	9,6	-3,7	-3,0	-0,4	-1,4
Soome	3,6	1,9	0,1	0,9	8,8	8,3	2,3	2,6	5,1	2,8
Muud ELi liikmesriigid										
Ühendkuningriik	3,2	1,8	1,3	2,1	4,8	4,8	-3,2	-3,0	-2,0	-2,2
Rootsi	3,7	2,7	1,1	0,8	5,5	5,6	1,8	2,9	6,8	6,6

* 2005. aasta andmed on esialgsed.

Allikad: Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook*, aprill 2006; Eurostat, märts 2006

¹ Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook*, märts 2006.

² *Consensus Forecasts*, jaanuar 2005.



AMEERIKA ÜHENDRIIGID JA JAAPAN

2005. aastal püsis Ameerika Ühendriikide roll üleilmse majanduskasvu mootorina: USA majanduskasv ületas selgelt teiste arenenud riikide oma. Nagu 2004. aastal, toetus majanduskasv ka 2005. aastal põhiliselt eratarbimisele. Suur oli ka investeringute osa. Väliskaubanduse panus majanduskasvu oli negatiivne; jooksevkonto puudujääk tõusis üle 6% SKPst. Ekspansiivsena püsis ka USA eelarvepoliitika, kuid 2004.–2005. eelarveaasta defitsiit (368,9 miljardit dollarit ehk ligi 2,5% SKPst) oli siiski väiksem kui eelmisel eelarveaastal. Nii jooksevkonto kui eelarve puudujääki kattis aasta jooksul rekordiliselt tugev kapitali netosissevool USA väärtpaberitesse.

Aasta lõpuks USA majanduskasv aeglustus, olles peamiselt orkaanikahjustustest tingitult madalaim IV kvartalis. Endiselt trendipärase majanduskasvu ning naftahinna tõusust tingitud inflatsiooniohu tõttu jätkas Föderaalreserv senise stimuleeriva rahapoliitika normaliseerimist: aasta jooksul tõsteti baasintressimäära kaheksal korral 25 baaspunkti võrra – 2,25%lt 4,25%ni.

Inflatsioon, mis Ameerika Ühendriikides oli aasta alguses 3,0%, tõusis septembriks naftahinna tõusu tõttu 4,7%ni ning langes aasta lõpuks tagasi 3,4%le. Tööpuudus vähenes jaanuari 5,2%lt aasta lõpuks 4,7%le (viimase nelja ja poole aasta madalaim), kuid hõive kasv seevastu ei kiirenenud kuigivõrd.

Jaapani majanduskasv hoogustus aasta jooksul ning jõudis IV kvartalis 4,0%ni. Enim kasvas tööstustoodang (aastakasv oli detsembris 3,7%), mida toetas ekspordinõudluse kiire tõus (ekspordi aastakasv oli detsembris 17,5%). Jõudsalt suurenesid ka investeringud ettevõtete põhivarasse. Eratarbimine oli nõrgem – aastakasv oli detsembris vaid 1,3%. Aasta kokkuvõttes kujunes majanduskasvuks 2,8%. Kuigi 2004. aasta lõpus hakkasid viis aastat alanenud

tarbijahinnad tõusma ning kolme kuu vältel oli hinnakasv positiivne, jäi tarbijahindade kasv 2005. aastal endiselt negatiivseks. Seejuures ei aidanud erinevalt teistest suurematest majanduspiirkondadest inflatsiooni kiirendada ka naftahinna tõus. Tööpuudus vähenes Jaapanis aasta alguse 4,5%lt aasta lõpuks 4,4%le (viimati oli tööpuudus nii madalal tasemel seitse aastat tagasi).

EUROALA

Euroala riikide majanduskasv kiirenes 2005. aasta jooksul, kuid jäi aasta kokkuvõttes siiski 2004. aastast madalamaks (vastavalt 1,3% ja 2,1%). Komponentide lõikes oli majanduskasv ühtlane: positiivse panuse andsid nii eratarbimine, erainvesteeringud, valitsussektor kui netoeksport. Samas aasta lõpus netoeksporti panus vähenes ning kaupade ja teenuste bilansi ülejääk asendus IV kvartalis puudujäägiga.

Inflatsioonidünaamika oli euroalal USAga sarnane: naftahinna tõusust tingitud hinnasurved tõstsid tarbijahindade aastakasvu septembris 2,6%ni, kuid aasta lõpuks langes inflatsioon tagasi 2,2%le. Tarbijahindade alusinflatsioon vähenes jaanuari 1,6%lt detsembris 1,4%le. Euroala tööpuudus langes kogu aasta vältel, alanedes jaanuari 8,8%lt detsembris 8,4%le.

Trendipärase majanduskasvu püsimise ja naftahinna tõusust tingitud inflatsioonisurve tõttu alustas ka Euroopa Keskpank baasintressimäära normaliseerimist, tõstes seda ühel korral 25 baaspunkti võrra 2,25%ni. Mitme suurema euroala riigi eelarvepuudujääk püsis 2005. aastal juba kolmandat neljandat aastat üle stabiilsuse ja majanduskasvu paktis sätestatud 3% taseme.

Euroala majanduse väljavaated 2006. aastaks on positiivsed ning majanduskasv kiireneb oodatavasti 2,1%ni.³

³ Consensus Forecasts, märts 2006.

RAHVUSVAHELISED FINANTS- JA TOORMETURUD

Peamistel **aktsiaturgudel** jätkus 2005. aastal tõusutrend, mida toetas üleilmse majanduse jätkuv elavnemine, ja seda isegi hoogsamalt kui eelneval aastal. Tõus oli eriti kiire teisel poolaastal. Seda ei pidurdanud ka naftahinna kallinemine rekordilistele tasemetele. Hinnad kasvasid enim Jaapani aktsiaturul, kus Nikkei 225 indeks tõusis 40,2%, andes märku investorite suurenenud huvist Jaapani majandusse investeerimise vastu. Euroala majanduse väljavaadete märgatavat paranemist näitas FTSE Eurobloc 300 indeksi 21,8%ne kasv. Selle taustal jäi suhteliselt kahvatuks USA aktsiaturg, kus S&P 500 indeks tõusis aastaga vaid 3%.

Võlakirjaturgudel kajastasid lühiajaliste intressimäärade muutused riikide rahapoliitikat, mis oli piirkonniti küllaltki erinev. Ameerika Ühendriikides jätkas Föderaalreserv elavneva majanduse tõttu rahapoliitiliste intressimäärade tõstmist. Aasta jooksul tõsteti baasintressimäära kokku kaheksal korral 2,25%lt 4,25%ni. Euroalal tõsteti baasintressimäära vaid üks kord – detsembris. Alates 2003. aasta juunist muutumatuna püsinud baasintressimäära tõsteti siis 0,25 protsendipunkti võrra 2,25%ni. Hoolimata Jaapani majanduse edusammudest ei õnnestunud riigil ületada mitmeid aastaid kestnud hinnalangust (deflatsiooni), mistõttu Jaapani keskpank säilitas varasema nullintressimäära poliitika. Pikaajaliste intressimäärade muutused olid aasta jooksul üsna vahelduvad ja erinesid märgatavalt ka piirkonniti. 10 aasta intressimäärad tõusid USAs 17 ja Jaapanis 4 baaspunkti võrra, euroalal aga langesid 37 baaspunkti võrra.

Valuutaturgudel toimus pööre dollari trendis. Kui varasematel aastatel USA dollar nõrgenes, siis aasta alguses hakkas see teiste põhivaluutade suhtes tugevnema. Dollari kursi tõus tulenes USA positiivsetest majandusandmetest ja sellega kaasnenud intressimäära tõstmistest, mis suurendasid dollari atraktiivsust nn *carry*-valuutana (valuuta, mille intressimäär on teiste valuutade omast

kõrgem). Kui eelmisel aastal muretseti valuutaturul USA jooksevkonto suure puudujäägi pärast, siis 2005. aastal tugevnes veendumus, et USA säilitab lähitulevikus majanduskasvu liidrirolli teiste G3 riikide hulgas ning suudab puudujääki rahastada kapitali jätkuva sissevooluga. Aastaga tugevnes dollar euro suhtes 12,6% (tasemeni 1,1849) ja jeeni suhtes 14,7% (tasemeni 117,75).

Toormeturgudel oli üks olulisemaid arengutendentse naftahinna jätkuv tõus. See kulmineerus septembri alguses, mil USA naftatootmispiirkondi tabasid mitmed orkaanid, kergitades toornafta barrelihinna 70 dollarini. Aastaga tõusis naftahind 40% ehk 61 dollarini barrelist. Naftahinna kallinemine tõi kaasa inflatsioonisurve kasvu ja ergutas seega ka kullahinna tõusu. Aasta lõpus maksti ühe kullaunsi eest 517 dollarit (aastakasv 18%). Viimati ületas kullahind 500 dollari piiri 1983. aastal. Peamiste toormete üldist hinnataset kajastav CRB indeks tõusis aga ligikaudu sama palju kui eelmisel aastal (3,4%).